

ОРГАНІЗАЦІЙНА ПСИХОЛОГІЯ

УДК 316.6

Пустовий О.М.

ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБИСТІСНИХ ЧИННИКІВ ГРУПОВОЇ ЗГУРТОВАНОСТІ У ВІЙСЬКОВОМУ КОЛЕКТИВІ

Пустовий О.М. Дослідження особистісних чинників групової згуртованості у військовому колективі. У статті акцентовано увагу на залежності групової згуртованості та психологічної атмосфери в військовому колективі від індивідуальних рис особистості військовослужбовців. Обґрунтована актуальність визначення показників, що впливають на входження військовослужбовців у військовий колектив. Показано переваги дослідження індивідуальних рис особистості для укомплектування підрозділів військовослужбовцями, для підвищення групової взаємодії під час військово-професійної діяльності. Проаналізовано результати емпіричного дослідження індивідуальних і групових чинників групової взаємодії військовослужбовців, які брали участь у бойових діях на Сході України.

Ключові слова: адаптація, індивідуалізація, інтеграція, групова взаємодія, групова згуртованість, психологічна атмосфера у колективі, індивідуальні риси особистості.

Пустовой А.Н. Исследование личностных факторов групповой сплоченности в воинском коллективе. В статье акцентировано внимание на зависимости групповой сплоченности и психологической атмосферы в воинском коллективе от индивидуальных черт личности военнослужащих. Обоснована актуальность определения показателей, влияющих на входжение военнослужащих в воинский коллектив. Показаны преимущества исследования индивидуальных черт личности для укомплектования подразделений военнослужащими, для повышения группового взаимодействия в военно-профессиональной деятельности. Проанализированы результаты эмпирического исследования индивидуальных и групповых факторов группового взаимодействия военнослужащих, принимавших участие в боевых действиях на Востоке Украины.

Ключевые слова: адаптация, индивидуализация, интеграция, групповое взаимодействие, групповая сплоченность, психологический климат в коллективе, индивидуальные черты личности.

Постановка проблеми. Виконання бойових завдань вимагає відповідальності керівництва підрозділами за створення умов розвитку особистості військовослужбовців. Більшість військовослужбовців проходять службу у військових колективах, тому логічним є вивчення військових колективів та чинників їх формування та розвитку. У зв'язку з цим постає актуальним дослідження впливу індивідуальних рис особистості на процеси формування та розвитку військового колективу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження особистості військовослужбовців та військових колективів є завжди актуальним. Різні аспекти функціонування психіки військовослужбовця вивчались багатьма вітчизняними науковцями: М.Й. Варієм, С.Д. Максименком, В. В. Ягуповим, В.Г. Коханом, О. Ф. Хміляром, Є.М. Потапчуком, В.В. Стасюком, О.О. Іллюком та ін.

З початком бойових дій на Сході України зазнали змін та стали більш актуальними формування малих професійних груп військовослужбовців. Тому особливо важливою стає укомплектація військових частин таким особовим складом, який би відповідав цим вимогам. Над цією проблемою в мирний час працювали О.М. Кокун, В.О. Баношенко, Н.І. Копаниця, Е.С. Литвиненко, І.О. Пішко, Н.С. Лозінська, М.В. Герасименко, В.В. Ткаченко, В.Є. Солодовніков, Ю.А. Московчук, Д.Г. Любенюк, О.П. Ковальчук, О.А. Матеюк, А.В. Сірий, В.І. Осьодло, Ю.А. Калагін та ін. Особливої уваги потребує проблема не лише укомплектування, а й збереження військовослужбовців, що вже перебувають на військовій службі. Останніми роками питання групової взаємодії розглядали Ю.І. Андрусишин, В.Є. Гурський, В. Гаврюшенко, Н.М. Дембицька, Т.М. Яблонська, В.В. Журавльов, Н.Г. Іванова, О.М. Макаренко, О.С. Ходос, І.О. Москальов, В.І. Осьодло, І.І. Павелко, Є. Потапчук, О. Приліпко, А. Сірий, О.В. Тополь та ін. Однак, гострим залишається питання впливу психологічних, зокрема особистісних, чинників на групову згуртованість малої групи військовослужбовців як бойової одиниці, здатної успішно виконувати професійні задачі.

Метою статті є представлення результатів дослідження індексу групової згуртованості військовослужбовців у зв'язку з особливостями індивідуальних рис членів колективу військовослужбовців – учасників бойових дій на Сході України.

Виклад основного матеріалу і результатів дослідження. Основним соціально-психологічним індикатором ефективної діяльності Збройних Сил є структура групової взаємодії, яку ми розуміємо як аспект спілкування, що виявляється в організації військовослужбовцями взаємних дій, спрямованих на реалізацію спільної військово-професійної діяльності [10, с. 282]. Групова взаємодія є важливою характеристикою сумісної діяльності військовослужбовців, вона визначає процес спілкування між ними і ефективність організації бойової підготовки підрозділу. Основними психологічними показниками групової взаємодії у військовому колективі є згуртованість і соціально-психологічний клімат. Для підтримки продуктивності діяльності і позитивних рис військового колективу та запобігання погіршенню його бойових можливостей, зниженню ефективності під час проведення бойового завдання і загального

курсу бойової підготовки, необхідним є вивчення індивідуальних і групових чинників, що впливають на вказані параметри групової взаємодії [10, с. 31-41].

Функціонування колективу військовослужбовців як єдиного цілого забезпечується соціально-психологічними процесами як на рівні групи (групової динаміки та структурування групи), так і на рівні індивідуальної свідомості окремих його членів. Так, чи не найвагомим індивідуальним чинником ефективності групової взаємодії є сформованість професійної ідентичності військовослужбовця. Ідентичність особистості виявляється у ототоженні її з соціальною групою та оточенням, у визначенні цінності людини та її соціальної ролі [10, с. 50].

Військовослужбовець, який потрапляє до нового військового колективу, завжди проходить три фази особистої згуртованості з іншими: адаптація, індивідуалізація, інтеграція. Вагомим чинником є сприйняття і прийняття ним соціальних норм, які функціонують у кожній групі, і є сукупністю правил і вимог, яку формує кожна реально діюча спільність [9, с. 95-100]. Військовослужбовець, засвоюючи діючі в групі норми, максимально адаптується до неї і з часом може вносити деякі власні корективи в діяльність групи. При цьому в ході сумісної групової діяльності особистість військовослужбовця може зазнати змін, яких раніше у нього не було, але які вже були у інших членів групи і які відповідають рівню групового розвитку та підтримують цей рівень. У військовослужбовця, який успішно проходить фазу інтеграції, формується колективізм як риса особистості [8, с. 80-83]. У системі ідентичностей демобілізованих переважно більшість (63%) категорій становлять соціальні, що, відповідно, свідчить про важливість соціальних відносин для побудови системи ідентичності особистості військовослужбовця [1, с. 195].

Чинником групової взаємодії військовослужбовців доцільно розглядати спільність і єдність особового складу підрозділу – згуртованість. Це єдність військовослужбовців, зумовлена спільністю основних завдань бойової діяльності. Вона характеризується однотайністю думок і спільних дій під час спільної військово-професійної діяльності. Важливими елементами згуртованості є: емоційна стійкість колективу, відсутність конфліктів, задоволення результатами бойової підготовки, комфортність, доброзичливість у взаєминах між військовослужбовцями тощо [10, с. 202-216]. Різні соціально-психологічні явища ведуть до: інтеграції або єдності і, навпаки, до диференціації або роз'єднання колективу [10, с. 227].

Психологічна підготовка військовослужбовця включає: мотиваційну готовність (позитивне ставлення до навчання під час професійної підготовки); вольову готовність (достатньо високий рівень розвитку довільності поведінки); розумову готовність (наявність певного запасу знань, умінь і навичок); етичну готовність (сформованість якостей, що забезпечують встановлення суспільних взаємин, входження в життя колективу, виконання спільної діяльності). Крім того, групова взаємодія в психологічній підготовці повинна включати розвиток комунікативних умінь [7, с. 38].

Найбільш значущими особистісними рисами для реалізації професійної психологічної готовності до діяльності в екстремальних умовах є атенційні якості (уваги), спостережливість, моторні, сенсорні, емоційно-вольові та інтелектуальні. Професійна психологічна готовність до діяльності в екстремальних умовах є системою сформованих професійно значущих індивідуально психологічних якостей особистості, яка володіє необхідними професійними знаннями, уміннями та навичками, що проявляється у стані мотивації, мобілізації та готовності до виконання професійних завдань [6, с. 148-151].

Стаття присвячена аналізу результатів дослідження залежності індексу групової згуртованості К. Сішора та оцінки психологічної атмосфери в колективі Ф. Фідлера від індивідуальних рис особистості, визначених методикою багатофакторного дослідження особистості за тестом Р. Кеттелла, форма А (визначення комунікативних, інтелектуальних, емоційних та регуляторних властивостей особистості). Розглянемо більш детально показники, отримані нами на основі даних методик.

Групова згуртованість вказує на ступінь інтеграції групи, її згуртованість в єдине ціле. Рівні групової згуртованості (індекс групової згуртованості К. Сішора) мають наступні інтерпретації:

15-19 – високий; **12-14** – вище середнього; **7-11** – середній; **5-6** – нижче середнього, **5** – низький [2, с. 34-35].

Психологічна атмосфера колективу в підрозділі (оцінка психологічної атмосфери в колективі за Ф. Фідлером) має наступні інтерпретації: 10-39 – свідчить про доброзичливу психологічну атмосферу у колективі; 40-59 – є середніми показниками і свідчать про наявність у колективі незначних дестабілізуючих факторів; 60-80 – вказують на погану, недоброзичливу психологічну атмосферу у колективі [2, с. 27].

Вимірювання факторів (рис) особистості (методика багатофакторного дослідження особистості за тестом Р. Кеттелла, форма А) оцінює результати в стенах і має наступні оцінки: **8-10** – високі оцінки; **7** – оцінки вище середнього; **5-6** – середній рівень прояву якості; **4** – оцінки нижче середнього; **1-3** – низькі оцінки [4, С. 60].

У 2017 р. нами було проведено діагностування 80 військовослужбовців, які провели в зоні воєнного конфлікту одну ротацию протягом 4 місяців. У дослідженні взяли участь кадрові військові, громадяни України віком від 19 до 44 років, чоловіки, які брали участь в бойових діях. Метою було дослідити показники групової згуртованості, психологічної атмосфери у військовому колективі, провести багатофакторне дослідження особистості військовослужбовців і встановити залежність між індивідуальними та груповими чинниками групової взаємодії. У результаті аналізу емпіричних даних ми отримали результати, показані в таблиці 1.

Загальні середні показники досліджених військовослужбовців, n=80

Показники	Середнє значення	Інтерпретація результату
Індекс групової згуртованості К. Сішора	17	висока
Оцінка психологічної атмосфери у колективі Ф. Фідлера	21	доброзичлива
Товариськість (А+) / Замкнутість (А-)	7	вище середнього
Високий інтелект (В+) / Низький інтелект (В-)	5	середній
Емоційна стійкість (С+) / Емоційна нестійкість (С-)	8	високий
Домінантність (Е+) / Підпорядкованість (Е-)	6	середній
Експресивність (F+) / Стриманість (F-)	7	вище середнього
Висока нормативність поведінки (G+) / Низька нормативність поведінки (G-)	6	середній
Сміливість (H+) / Боязкість (H-)	8	високий
Чутливість (I+) / Жорсткість (I-)	5	середній
Підозрілість (L+) / Довірливість (L-)	5	середній
Мрійливість (M+) / Практичність (M-)	6	середній
Дипломатичність (N+) / Прямолінійність (N-)	5	середній
Тривожність (O+) / Спокій (O-)	6	середній
Радикалізм (Q1+) / Консерватизм (Q1-)	6	середній
Нонконформізм (Q2+) / Конформізм (Q2-)	4	нижче середнього
Високий самоконтроль (Q3+) / Низький самоконтроль (Q3-)	8	високий
Напруженість (Q4+) / Розслабленість (Q4-)	4	нижче середнього

Аналіз даних таблиці 1 свідчить, що у даному підрозділі доброзичлива психологічна атмосфера (показник складає 21) і високий рівень згуртованості (17). Дані показники забезпечені індивідуальними факторами особистості, а саме: середній результат 5-6 (Інтелект, Домінантність, Нормативність поведінки, Чутливість, Підозрілість, Мрійливість, Дипломатичність, Тривожність, Радикалізм); вище середнього 7 (Товариськість, Експресивність); високий результат 8 (Емоційна стійкість, Сміливість, Високий самоконтроль); нижче середнього 4 і виявляють інший полюс показника (Конформізм, Розслабленість). З отриманих результатів дослідження можна сформуванати портрет майбутнього військовослужбовця, бажані індивідуальні риси кандидата для більш швидкого входження його в даний підрозділ.

У результаті аналізу емпіричних даних ми визначили залежність індексу групової згуртованості та оцінки психологічної атмосфери у колективі від індивідуальних рис особистості за допомогою коефіцієнта кореляції Спірмена та отримали результати, представлені в таблиці 2.

Коефіцієнти кореляції Спірмена досліджених військовослужбовців, n=80

Змінні		Індекс групової згуртованості К. Сішора	Оцінка психологічної атмосфери у колективі Ф. Фідлера
Індекс групової згуртованості К. Сішора	Коефіцієнт кореляції Знч. (2-сторон)	1.000 .	-.320** .004
Оцінка психологічної атмосфери у колективі за Ф. Фідлером	Коефіцієнт кореляції Знч. (2-сторон)	-.320** .004	1.000 .
Товариськість (А+) / Замкнутість (А-)	Коефіцієнт кореляції Знч. (2-сторон)	.137 .227	-.179 .112
Високий інтелект (В+) / Низький інтелект (В-)	Коефіцієнт кореляції Знч. (2-сторон)	.019 .866	.208 .064
Емоційна стійкість (С+) / Емоційна нестійкість (С-)	Коефіцієнт кореляції Знч. (2-сторон)	.427** .000	-.350** .001
Домінантність (Е+) / Підпорядкованість (Е-)	Коефіцієнт кореляції Знч. (2-сторон)	.323** .003	-.005 .966
Експресивність (F+) / Стриманість (F-)	Коефіцієнт кореляції Знч. (2-сторон)	.502** .000	-.383** .000
Висока нормативність поведінки (G+) / Низька нормативність поведінки (G-)	Коефіцієнт кореляції Знч. (2-сторон)	.014 .904	-.122 .280
Сміливість (H+) / Боязкість (H-)	Коефіцієнт кореляції Знч. (2-сторон)	.309** .005	-.453** .000
Чутливість (I+) / Жорсткість (I-)	Коефіцієнт кореляції Знч. (2-сторон)	-.130 .251	-.064 .573
Підозрілість (L+) / Довірливість (L-)	Коефіцієнт кореляції Знч. (2-сторон)	-.226* .044	.343** .002
Мрійливість (M+) / Практичність (M-)	Коефіцієнт кореляції Знч. (2-сторон)	.346** .002	-.092 .418
Дипломатичність (N+) / Прямолінійність (N-)	Коефіцієнт кореляції Знч. (2-сторон)	.034 .765	-.020 .862
Тривожність (O+) / Спокій(O-)	Коефіцієнт кореляції Знч. (2-сторон)	-.217 .053	.197 .080
Радикалізм (Q1+) / Консерватизм (Q1-)	Коефіцієнт кореляції Знч. (2-сторон)	.109 .336	.092 .418
Нонконформізм (Q2+) / Конформізм (Q2-)	Коефіцієнт кореляції Знч. (2-сторон)	-.195 .082	.363** .001
Високий самоконтроль (Q3+) / Низький самоконтроль (Q3-)	Коефіцієнт кореляції Знч. (2-сторон)	.212 .059	-.354** .001
Напруженість (Q4+) / Розслабленість (Q4-)	Коефіцієнт кореляції Знч. (2-сторон)	-.344** .002	.503** .000

** Кореляція значуща на рівні 0.01. * Кореляція значуща на рівні 0.05

З таблиці 2 видно, що існує залежність індексу згуртованості К. Сішора від індивідуальних рис особистості, отриманих за допомогою багатофакторного опитувальника Р. Кеттелла. Встановлена пряма залежність від таких чинників: Емоційна стійкість, Домінантність, Експресивність, Сміливість, Мрійливість. Це свідчить про те, що чим вищими будуть ці показники – тим вищою буде згуртованість. Виявлена зворотна залежність від чинників: Підозрілість, Напруженість; це свідчить про те, що чим нижчими будуть ці показники, тим вищою буде згуртованість.

Виявлена також залежність оцінки психологічної атмосфери у колективі за опитувальником Ф. Фідлера від індивідуальних рис особистості, отриманих за допомогою опитувальника Р. Кеттелла. Встановлена пряма залежність від таких чинників: Підозрілість, Нонконформізм, Напруженість. Високі значення цих показників свідчать про погіршення стану психологічної атмосфери у військовому колективі. Зворотна залежність виявляється в таких чинниках: Емоційна стійкість, Експресивність, Сміливість, Високий самоконтроль. Крім того, з таблиці 2 видно, що має місце зворотна залежність між оцінкою психологічної атмосфери у колективі й індексом згуртованості К.Сішора. Високі значення показників «Емоційна стійкість, Експресивність, Сміливість, Високий самоконтроль» є свідченням більш доброзичливої психологічної атмосфери у військовому колективі.

Висновки. У статті представлено результати дослідження залежності згуртованості військового колективу та психологічної атмосфери в ньому від індивідуальних рис його членів. Це потребує уваги з боку управління підрозділом і командування, особливо під час укомплектування та доукомплектування підрозділу військовослужбовцями. Дослідженням встановлено, що для підвищення згуртованості та поліпшення атмосфери у колективі необхідно враховувати такі індивідуальні риси особистості військовослужбовців: емоційна стійкість, домінантність, експресивність, сміливість, мрійливість, підозрілість, нонконформізм, високий самоконтроль, напруженість.

Перспективою подальших досліджень передбачається проведення емпіричної перевірки методів дослідження на інших категоріях військовослужбовців.

Список використаних джерел

1. Dembytska, N. Social-Psychological Adjustment of Ex-Servicemen to Civilian Life / Tetiana Yablonska, Natalia Dembytska, Viktor Vus // SOCIAL WELFARE INTERDISCIPLINARY APPROACH. - 2017.- 7(1). - P. 168-178. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dx.doi.org/10.21277/sw.v1i7.292>
2. Динамічне психологічне вивчення особового складу / В.О. Баношенко, Н.І. Копаниця, Е.С. Литвиненко, В.Є. Солодовников. – Київ : СПЦ ЗСУ, 2009. – 60 с.
3. Журавльов В.В. Психологічні чинники професійно-управлінської діяльності в контексті прийняття рішень керівниками органів охорони державного кордону / Журавльов В.В. // Організаційна психологія. Економічна психологія. – № 1 (8) / 2017. – С. 14-22.
4. Збірник методик діагностики лідерських якостей курсантського, сержантського та офіцерського складу : Методичний посібник / О.М. Кокун, І.О. Пішко, Н.С. Лозінська, О.В. Копаниця, М.В. Герасименко, В.В. Ткаченко. – Київ : НДЦ ГП ЗСУ, 2012. – 433 с.
5. Осодло В. Діагностика, формування і розвиток психологічної готовності до професійної діяльності: методичні аспекти / В. Осодло // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Військово-спеціальні науки. 1(32)/2015. – С. 30-32.
6. Павелко І.І. Модель професійно-психологічної готовності до діяльності в екстремальних умовах військових розвідників та підрозділів спеціального призначення / І.І. Павелко // Військово-технічний збірник. – 2016. – № 14. – С. 146-152.
7. Приліпко О. Соціально-психологічні чинники формування авторитету військовослужбовця військової служби правопорядку ЗСУ / О. Приліпко // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Військово-спеціальні науки. – 1(32)/2015. – С. 36-40.
8. Социальная психология : Учебное пособие для студентов педагогических институтов / А.В. Петровский, В.В. Абраменкова, М.Е. Зеленова [и др.]; под ред. А.В. Петровского. – М. : Просвещение, 1987. – 224 с.
9. Теорія та практика збереження психічного здоров'я військовослужбовців : Монографія / Є.М. Потапчук. – Хмельницький, 2004. – С. 322.
10. Ягупов В. Військова психологія : Підручник / В.Ягупов. – Київ : Тандем, 2004. – 656 с.

Spysok vykorystanykh dzherel

1. Dembytska, N. Social-Psychological Adjustment of Ex-Servicemen to Civilian Life / Tetiana Yablonska, Natalia Dembytska, Viktor Vus // SOCIAL WELFARE INTERDISCIPLINARY APPROACH. - 2017.- 7(1). - P. 168-178. – [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://dx.doi.org/10.21277/sw.v1i7.292>
2. Dynamichne psykholohichne vvyvchennia osobovoho skladu / V.O. Banoshenko, N.I. Kopanytsia, E.S. Lytvynenko, V.Ie. Solodovnikov. – Kyiv : SPTs ZSU, 2009. – 60 s.
3. Zhuravlov V.V. Psykholohichni chynnyky profesiino-upravlinskoï diialnosti v konteksti pryiniattia rishen kerivnykamy orhaniv okhorony derzhavnoho kordonu / Zhuravlov V.V. // Orhanizatsiina psykholohiia. Ekonomichna psykholohiia. – № 1 (8) / 2017. – S. 14-22.
4. Zbiryk metodyk diahnostryki liderskykh yakosteï kursantskoho, serzhantskoho ta ofiterskoho skladu : Metodychnyi posibnyk / O.M. Kokun, I.O. Pishko, N.S. Lozinska, O.V. Kopanytsia, M.V. Herasymenko, V.V. Tkachenko. – Kyiv : NDTs HP ZSU, 2012. – 433 s.
5. Osodlo V. Diagnostyka, formuvannia i rozvytok psykholohichnoi hotovnosti do profesiinoï diialnosti: metodychni aspekty / V. Osodlo // Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Viiskovo-spetsialni nauky. 1(32)/2015. – S. 30-32.
6. Pavelko I.I. Model profesiino-psykholohichnoi hotovnosti do diialnosti v ekstremalnykh umovakh viiskovykh rozvidnykiv ta pidrozdiliv spetsialnoho pryznachennia / I.I. Pavelko // Viiskovo-tekhnichnyi zbirnyk. – 2016. – № 14. – S. 146-152.

7. Prylipko O. Sotsialno-psykholohichni chynnyky formuvannia avtorytetu viiskovosluzhbovtisia viiskovoi sluzhby pravoporiadku ZSU / O. Prylipko // Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Viiskovo-spetsialni nauky. – 1(32)/2015. – S. 36-40.
8. Social'naja psihologija : Uchebnoe posobie dlja studentov pedagogicheskikh institutov / A.V. Petrovskij, V.V. Abramenkova, M.E. Zelenova [i dr.]; pod red. A.V. Petrovskogo. – M. : Prosveshhenie, 1987. – 224 s.
9. Teoriia ta praktyka zberezhennia psykhichnoho zdorovia viiskovosluzhbovtisia : Monohrafiia / Ye.M. Potapchuk. – Khmelnytskyi, 2004. – S. 322.
10. Iahupov V. Viiskova psykholohiia : Pidruchnyk / V.Iahupov. – Kyiv : Tandem, 2004. – 656 s.

Pustovy, O.M. Research into military unit cohesiveness personal factors. Group collaboration is a prerequisite of a successful and timely accomplishment of combat missions. The military team's efficiency directly depends on its cohesion, its favorable psychological atmosphere and its members' good interpersonal relationships. Favorable atmosphere in a military unit is determined by the servicemen's personal traits, which manifest themselves in their relations with others. It is necessary to check and correct interpersonal relationships in a military team regularly and select the personnel for a specific military team based on special criteria. The functioning of a military unit is a complex system of production, organizational, managerial and interpersonal relations between its members. The author proves the importance of the socio-psychological studies on individual, group and team attitudes and interpersonal relationships. The investigation found the relationship between the military unit's cohesiveness and psychological atmosphere and the unit personnel's individual traits. This should be taken into account during personnel recruitment and unit staffing. It was also shown that the military unit's cohesion and psychological atmosphere correlate with the servicemen's emotional stability, dominance, expressiveness, courage, dreaminess, suspicion, non-conformism, high self-control and tension.

Key words: integration, group interaction, group cohesion, psychological atmosphere in a unit, personal traits

Відомості про автора

Пустовий Олександр Миколайович, науковий кореспондент Інституту психології імені Г.С. Костюка Національної академії педагогічних наук України, м. Кропивницький, Україна.

Pustovy, Olexander Mykolaiovych, scientific correspondent, G.S. Kostyuk Institute of Psychology, NAES of Ukraine, Kropyvnytsky, Ukraine.

E-mail: student.stx@gmail.com

УДК 159.9

Ситник В.В.

МОТИВАЦІЙНІ ЧИННИКИ ПРОФЕСІЙНОЇ АДАПТАЦІЇ СПЕЦІАЛІСТІВ ІТ-СФЕРИ

Ситник В.В. Мотиваційні чинники професійної адаптації спеціалістів ІТ-сфери. У статті представлено результати емпіричного дослідження мотиваційних чинників професійної адаптації спеціалістів ІТ-сфери. Виявлено, що існує група чинників, які сприяють успішній професійній адаптації спеціалістів: високий рівень тривожності, орієнтація на процес, прагнення до свободи та альтруїзм. Однак для успішного професійного зростання потрібен дещо інший набір особливостей – середній рівень тривожності, лояльне ставлення до корпоративної культури, орієнтація на результат та працю, а не на свободу при збереженні високого рівня альтруїзму.

Ключові слова: адаптація, кар'єра, мотивація, тривожність, спеціалісти ІТ-сфери.

Сытник В.В. Мотивационные факторы профессиональной адаптации специалистов ИТ-сферы. В статье представлены результаты эмпирического исследования мотивационных факторов профессиональной адаптации специалистов ИТ-сферы. Установлено, что существует группа факторов, которые способствуют успешной профессиональной адаптации специалистов: высокий уровень тревожности, ориентация на процесс, стремление к свободе и альтруизму. В то же время для успешного профессионального роста нужен иной набор особенностей – средний уровень тревожности, лояльное отношение к корпоративной культуре, ориентация на результат и деятельность, а не на свободу при сохранении высокого уровня альтруизма.

Ключевые слова: адаптация, карьера, мотивация, тревожность, специалисты ИТ-сферы.

Постановка проблеми. Актуальність дослідження професії фахівця в галузі інформаційних технологій пов'язана з тим, що ця професія сформувалася порівняно недавно. У той же час у зв'язку з інформаційно-комп'ютерною революцією і появою феномена інформаційного суспільства фахівці в області інформаційних технологій відіграють дедалі більшу роль не тільки у функціонуванні практично кожної організації, але й створюють інформаційне середовище у повсякденному житті кожної сучасної людини. Професія фахівця в галузі інформаційних технологій характеризується багатоплановістю. Дослідження ринку праці в Україні виявило затребувані спеціальності в сфері ІТ-технологій і нові вимоги до особистості фахівця в даній сфері. Професійний розвиток дає можливість особистості реалізувати свої здібності, можливості і потреби. У 2016 році за даними HR-директора компанії Skywell Світлани Ященко [1] в компанії працювало 90 000 спеціалістів, 5% з яких виїхало за кордон задля можливості реалізувати себе.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Первинний етап професійної адаптації особистості відбувається ще під час вибору майбутньої професії. Від відповідності професійного вибору і системи мотивації з можливостями окремої особистості залежить ступінь зусиль, що знадобляться для подальшого опанування професією [2]. У процесі професійного навчання людина стикається з тим, що кожній діяльності